

XXVII. *Ut qui voluerit ad presentiam Imp. navigare, non impediatur.*

Viros etiam gloriosissimos ac magnificos senatores ad nostrum accedere comitatum volentibus, sine quocunque impedimento venire concedimus, nemine prohibendi eos habituro licentiam, ne senatoribus nostris vel collatoribus debitus introitus quodammodo videatur excludi, sed etiam ad Italiam provinciam eundi eis, et ibi quantum voluerint tempus commorandi pro reparandis possessionibus aperimus licentiam, cum dominis absentibus recreari possessiones aut competentem mereri culturam difficile sit. Quæ igitur per hanc divinam pragmaticam sanctionem nostra statuit æternitas, magnitudo tua modis omnibus effectui mancipare observareque procuret, pena decem librarum auri imminente contra temeratores nostrarum jussionum. — Pragmatica data idib. August. CONS. IMPER. DN. JUSTINIANO P. P. Aug. anno 28, CP., BASILI V. C. anno 43, Narsur. ill. præposito sacri cubiculi: Antiocho V. magnifico præfecto per Italiam.

DE ADSRIPTITII ET COLONIS.

Imp. JUSTIN. AUGUST. Dominico præfecto.

Docuerunt nostram serenitatem Lygdunensium habitatores, et hoc nos docuerunt, quia ante proposuimus legem²¹ per quam iussumus adscriptitios vel colonos commiserunt se liberis mulieribus procreare filios ad similitudinem liberorum, et ex hoc detrimentari fundos et eorum functiones, recedentibus agricolis, velut ex utero libero procedentes: ex hoc corrigentes sancimus, secundum veterem legem *de adscriptitiis et colonis constituis agricolis, quod nascitur adscriptitium et colonum fieri*; sed si sola fuerit mulier libera constituta cum procreaverit filios, tunc ergo nullo modo patitur lædi ex hoc penitus liberum uterum, utque talis mulier tali vero sociata fuerit, neque adscriptitio, neque colonus, in hoc tantummodo casu obtinente lege. Sancimus ergo generalem legem, *ut qui ex adscriptitio et colono natus est, patris naturam sequatur*. Sic ergo et indemnitas fisco collatoribus erit P. C. In hoc ergo medentes, præsentem dispositionem disposuimus, quam observare tuam celsitudinem sancimus in omnibus Illyricanis partibus, ut non exinde deminutio aliqua dominis inferatur. Tua igitur gloria quæ nobis visa sunt per hanc legem divinam significantem effectui mancipare festinet, multa imminente decem librarum auri, qui eam violaverit, aut concesserit violandam. — Dat. sub id. april. Constantinopoli, imp. DN. JUSTINIANO Aug. anno 14 JUSTINO CONS.

CONSTITUTIO JUSTINI IMPER. DE FILIIS LIBERARUM, IN AFRICAM DIRECTA.

Imperator CÆsar FL. JUSTINUS, fidelis in Christo, mansuetus, maximus, benefactor, Alamanicus, Gothicus, Francicus, Germanicus, Anticus, Alanicus, Wandalicus, Africanus, pius, felix, inclytus, victor ac triumphator, semper Aug., Theodoro.

Die noctuque pro utilitate reipublicæ subtiliter cogitantes, illa properamus renovare quanta in locis opportunis sunt necessaria, et maxime pro tributis atque redditibus, sine quibus impossibile est aliquid agere prosperum. Suggestit autem tua magnitudo maximam partem possessorum Africanæ provinciæ precibus suis intimare desolatos agros remansisse, cum divina lex²² promulgata fuisset constituens creatos ex libera matre et adscriptitio marito, liberos esse, quod contrarium est legibus antiquis: cum illæ manifeste decreverunt talem sobolem adscriptitiam esse, ex hac enim licentia filii adscriptitorum, prædia in quibus nati sunt, dimittentes, et in aliis habitantes locis, tam fiscum quam dominos

21. L. ult. C. de agricol. et censit. — 22. d. L. ult. — 23. N. 162, c. 2. — 24. Adde L. 6, C. de diversis re scriptis. — 25. Pragmatica proxima in fin. infra; N. 114, c. et in fin.; adde L. 25, §

prædiorum minuere, et hæc dicentes supplicaverunt corrigere hoc capitulum apud illam provinciam, sicut et pater noster prædictæ legislator in Illyricanam provinciam fecit constituens²³ filios, qui nascuntur ex libera matre atque adscriptitio patre, liberos esse cum suis rebus, sed tamen colonos ut non liceat terrulas ubi nati sunt relinquere, et alienas colere. His igitur nostræ serenitati suggestione tua relatis, necessarium esse perspeximus possessores subjectos nostros atque functiones publicas adjuvare. Unde sancimus in Africana provincia filios ex libera matre et adscriptitio patre productos liberos quidem esse, et res proprias habere, in ordine tamen colonorum esse, et non posse eos dimittere prædia, in quibus nati sunt, et excolere aliena, sed vicos ipsos in quibus orti sunt, cum libertate colere: sic etenim nec fiscus nec possessor læditur, neque prædicti imminuuntur, terras ubi nati sunt excolentes, Theodore parens carissime atque amatissime. Quæ igitur per hanc divinam pragmaticam sanctionem nostra sanxit æternitas, tam tua magnitudo, quam qui post te eandem administrationem adepti fuerint, una cum officio suo effectui mancipare observareque procurent. — Dat. kal. Mart. Constantinop., imper. DN. P. P. AUGUST. JUSTINI an. 3, indict. 8. Et subscriptio²⁴ imperialis, *Vale Theodore parens carissime atque amatiss. et, Quæstor legi*²⁵. — Dat. kal. Mart. CP., imp. DN. JUSTIN. P. P. AUGUST. anno 3, post consul. ejusdem DN. anno 2.

SACRUM PRAGMATICUM TIBERII AUGUSTI, DE CONFIRMATIONE CONSTITUTIONUM JUSTINI IMPERATORIS DE FILIIS COLONORUM ET LIBERARUM.

In nomine Domini Jesu Christi.

Imperator CÆsar FL. TIBERIUS CONSTANTINUS, in Christo mansuetus, maximus, benefactor, et Fl. Nob. Tiberius, Mauritius, felicissimus Cæsar, Alamanicus, Gothicus, Francicus, Germanicus, Anticus, Alanicus, Wandalicus, Africanus, pius, felix, inclytus, victor et triumphator, semper Augustus, Theodoro.

Consuetum et peculiare nostræ mansuetudinis remedium necessitatibus subjectorum nostrorum imponere cupientes, suggestionem viri beatissimi Publiciani, antistitis Carthaginensium civitatis et possessorum ejusdem Africanæ proconsularis provinciæ libenter suscepimus, per quas pragmaticam sanctionem Justini divæ memoriæ patris nostri pro conditione subolis ab adscriptitio patre et ingenua matre ad Theodorum tunc præfecturam tuam agentem ante tempus emissam firmam inlibatamque nostris etiam adfatibus constitui supplicaverunt, ut cultura terrarum permanet nulla lege vel machinatione ab ea separari valitura. Consulentes itaque collatoribus Africanis tractus, sancimus eandem pragmaticam sanctionem, et ejus dispositionem omnibus modis ex quo data est, suas vires habere, et incertam ei auctoritatem universis dominis terrarum optulari, ut liberi procreati a matre ingenua et patre adscriptitio vel colono rusticitatem paternam cognoscant, et operibus suis consuetos redditus his quibus suppositi sunt, subministrent, deterioris quidem conditionis alieni, ipsius autem cespitis ubi nati sunt, recedere, et in aliis quibuscunque locis degere non permisiuri, Theodore parens carissime atque amatissime. Illustris igitur et magnifica autoritas tua hanc pragmaticam sanctionem in æternum valituram edictis propositis omnibus habitatoribus Africanarum partium innotescat, ut omnibus pateat, qualem pro utilitate eorum providentiam gerimus.

Et subscriptio imperialis.

Divinitas te servet per multos annos, parens carissime atque amatissime, et Quæstor legi. — Dat. 3 id. AUGUST. CP., imp. DN. TIBERII CONSTANT. P. P. Aug. anno oct. et post consul. ejus anno tertio et RS. Nob. TIBERII MARC. feliciss. CÆSAR. anno primo.

6, C. de sacros. eccles.

FINIS CONSTIT. JUSTINIANI IMP.

IMPERATORIS LEONIS AUGUSTI

NOVELLÆ CONSTITUTIONES,

AUT

CORRECTORIÆ LEGUM REPURGATIONES.

HENRICO AGYLÆO INTERPRETE.

PROEMIUM.

Rerum humanarum vicissitudo, vitæque inconstans atque multiformis status, permultis ac omne genus legibus ortum præbere: quæ leges, quia multitudo ad quascunque se facile res præcedunt, quum illas sibi admovent, quidquid recte aut secus sese habeat, dijudicant. Sunt itaque tanquam custodes quidam vitæ nostræ et medici¹, dum mala, partim ne oriantur ac in communem vitam promanent, impediunt²: partim vero, quæ mala occulta sunt, insinuanterque irreperunt, eorum noxam corrigunt, ac velut radicibus vitiositatem evellunt, eamque non sinunt corroborari. Atqui earumdem humanarum rerum cursus velutque reciprocos quidam æstus, dum sursum deorsum omnia vertit ac volvit, et multa quæ recte constituta essent in pejus commutat, permulta item oblivione obruit, ut perinde ac si in rerum natura visa nunquam essent, incognita sint: non mediocrem illis labem intulit, has profundo silentio tegendo, in illis vero ut inter sese dissentiant efficiendo: idque alias, dum illi ipsi qui illas tulerunt in priore sententia ac voluntate non persistunt, verum sibi ipsi contradicunt: alias etiam, dum posteriores modo consuetudine, modo lege illis contraria sustinent, ut hinc confundi leges, nec exiguum rebus mortalium inferri detrimentum contingat, aliis cum aliis commutatis, laborumque instar huc illuc temere volentibus. Illas itaque res, ex quarum tranquillo et imperturbato statu salus reipublicæ dependet, in tanta confusione perturbatæque versari, indignum neglectu rati, quam accuratissima leges inspectione ac consideratione dignati sumus: et quas obtinere conducibile fore animadvertimus illis selectis, scripto imperatoriæ nostræ majestatis decreto in republica auctoritatem confirmavimus: utque controversias dijudicarent, insuper etiam sciimus: quas vero inutiles judicavimus, harum nonnullas in perpetuum silentium conjectas, decreto et ipsas a legum honore atque ordine exulare iussumus: quarum autem nullam prorsus mentionem fecimus, has etiam, hoc ipso quod earum non meminerimus, juxta atque illas in exilium ejecimus. Denique quoniam et inter receptas consuetudines nonnullas ratione non destitui, talesque quales prudens aliquis non contemnat, vidimus, has quoque legis prærogativa honestantes, ex inscriptæ consuetudinis statu ad legis imperium atque honorem eveximus. Quum ergo hæc ita a nobis comparata sint, sciat quisque quod quæ leges per scriptum imperatoriæ nostræ majestatis decretum auctoritatem nactæ, aut quæ consuetudines legis dignitate honoratæ fuerint: hæc et in republica obtinebunt, et controversias in se suspensas habebunt; quæ autem ab illis in contrarium vergunt, aut mentione sempiternam illis taciturnitatem injungunt, citrave hanc etiam ut quæ cum despectis ejusdem conditionis sint, eodem decore dignæ habitæ sunt: hæc vero dehinc et rejectæ et a republica exules atque extorres erunt.

PROEM. — 1. Nov. Justiniani 111, in pr. — 2. L. 7, D. de legib. CONS. I. — 3. Fec. § 3, Constit. de Justiniano Cod. et § 5, de emendat. Codicis. —

CONSTIT. I.

QUOD UNUMQUEMQUE, QUI JUDICANDI PRÆROGATIVAM ACCEPERIT, QUEMADMODUM LEGALIUM CAPITULORUM A NOBIS HABITUS DELECTUS STATUERIT, DIRIMERE CONTROVERSAS OPORTET: QUÆ VERO INTER REPROBATA¹ HABITA SUNT, UTI EX ILLIS NULLA LITIS AMBIGUITAS DIJUDICETUR.

In nomine ejus qui universo humano generi salutare leges tulit, Christi veri Dei nostri.

Imperator CÆsar FLAVIUS LEO, pius, felix, inclytus, victor, triumphator, omni ævo venerabilis, Augustus, fidelis rex, Styliano illustrissimo sacrorum nostrorum officiorum magistro.

Celeberrimi ille inter imperatores nominis Justiniani, quum animo esset erga rempublicam et optimo, et ejus utilitatem studiosiss. velut sylvam quandam, constitutiones in Romano imperio inde ab initio usque ad suam ætatem diversis temporibus editas accipiens, quo bene de subditis mereretur, industria et laboribus suis opus admiratione dignum, universarum nempe legum illam incorporationem, summa cum contentione, efficere est conatus. Si quid contrarium aut inconveniens apparet, repurgavit: ex quibus vero compositum reipublicæ ac decorum statum exiturum crederet, hæc in unum contexit, atque velut in artem aliquam informavit, quasque in una justitiæ libra, a qua justum a diverso et injusto discerneretur, constituit et collocavit. Atqui (ut constat) ubique est pulcherrimum, *ut ne quid nimis*. Quum namque in multas partes divisam legum substantiam ac materiam in unum corpus tanta cum laude coagmentasset, præterea etiam quæ legalis regiminis ordinem et convenientiam sæpenumero labefactarent, in concordiam redegit: itaque quod ad hæc sola omnes sententiæ ferendæ essent, in unum consensum iudices compulisset, eosque ad pacifice judicandum, legalibus capitulis in tranquillo et ab omni contentione libero statu constitutis, inter se conciliasset: his ille non contentus, sed præstantius quippiam in reipublicæ gratiam postmodum conficere cogitans, imprudens his quæ postea statuit primum opus everit: neque alterum vituperationi non obnoxium fecit, cum ex posteriore ipsius instituto non pauca adversus prius suscitata contradictiones et controversiæ sint. Atque ad hunc sane modum ipse Justinianus a seipso vitium passus est. Certe quidem cum usque ad hodiernum diem nunc ex recentioribus sanctionibus, nunc ex inscriptis, et non aliunde quam² quod multitudini placeant auctoritatem præ se ferentibus consuetudinibus, permulta ab illo tempore innovata sint: parum abest, quin res legalis prorsus turbata confusaque sit, et communis vitæ negotia sursum deorsum subsultim ferantur. Quapropter quum si quid aliud, hoc certe quod opulatrice nostra industria et cura necessario potiat, dignum sit³ tractatum insuper et consuetudinibus quæ ad rerum gubernationem devenissent, diligenter excussis legum inter se

2. L. 32, § 1, D. de legib.

contradictionem sustulimus: quicquid adversarium et ad presentem rem constitutionem rationemque illicitum esset, huic legalem auctoritatem abrogantes: quæcunque vero consuetudines non male neque noxie de rebus constituere viderentur, has non amplius inscriptas et neglectas consuetudines manere sivismus, sed ad legis vim ac potestatem extulimus: alicubi autem et ad sævitiam quiddamque præfractius spectantem, ac ceu justitiæ penitus oblitam legem, ad suum decentemque modum legibus debita cum æquabilitate contraximus. His itaque hoc pacto dispositis et constitutis, omnibus quibus justitiæ trutinæ commissæ sunt, et magistratibus et iudicibus mandamus, ut quæ leges ab imperatoria nostra majestate a legali solo exulare jussæ sunt, has inutiles judicantes, dehinc in omne ævum rejici sinant: secundum reliquas vero scriptas atque veteres, et quæ haud ita pridem a sempiternæ memoriæ patre nostro, atque nunc a nobis selectæ aut latæ sunt, controversiis dijudicationes suppeditent, neminique posthac ad aliquam a legali auctoritate exterminatam juris speciem declinare, neque ad consuetudinem quampiam, quæ accepta prerogativa pro eo quod consuetudo esset ac diceretur, ad legis majestatem et honorem a potentia nostra subvecta non sit, recurrere permittatur.

CONSTIT. II.

UT QUI CÆTERA SECUNDUM SACROS DIVINOSQUE CANONES EPISCOPALI DIGNITATE DIGNUS ESSE PROBATUR, SI LIBERI EX LEGITIMO MATRIMONIO ILLI SINT, OB ILLOS IN CONSEQUENDO HONORE NULLUM IMPEDIMENTUM SENTIAT.

Aliiter:

UT QUI ALIOQUI PRINCIPE SACERDOTIO DIGNUS EST, SI LEGITIMI ILLI LIBERI SINT, NON IMPEDIATUR ILLUM CONSEQUI.

Idem Imperator Stephano sanctiss. Constant. archiepiscopo, et patriarchæ universali.

Cum sacrosancti divini canones, et quicumque alii de sacerdotio ac episcoporum creatione statuere, in optimum numerisque omnibus plenum editi sint modum (et quidem quomodo illi non exacte perfectique editi sint, quum divina inspiratio in auctoribus efficaciter operata sit?) mirari subit, quomodo non veriti nonnulli sint, sacras divinasque leges, tanquam illæ absolutæ non essent, promulgatis aliis legibus abrogare. Etenim quum sacri canones, quibus locis de episcoporum creatione prescribunt, statuunt eum qui ex legitimo matrimonio liberos habeat, si modo in reliqua vitæ ratione nihil impedimenti sit, ad primarium sacerdotium promoveri posse: hi in contrarium statuentes aiunt, ut si qui liberos habent, tametsi legitimi conjugii manus sint, ad episcopalem dignitatem evadant, suo impedimento non vacare. Quod ideo fortasse in animum induxerunt, quod istiusmodi affectione quadam erga liberos (quid enim quis aliud dicat?) sacras facultates oblesuras videatur. Verum non recte sese illa ratio habet. Sic namque nec fratribus aliisve cognatis superstitibus accessum quisquam ad episcopatum haberet: siquidem et ad hos sanguinis propinquitatis affectio respicit. Quin et hoc prævidentes divini canones fecerunt episcopis potestatem, ut si ipsi pauperes cognati essent, illorum inopiam ex sacris facultatibus sublevent. Nostra igitur imperatoria quæ ex Deo est majestas, si mandatis divinis insistatur, id longe convenientius fore animadvertens, consonam illis profert legem: ut quemadmodum ipsis videtur ad primarium sacerdotium promoveri posse, qui illo honore alioqui dignus sit, tametsi liberi ipsi legem tamen honorati sint: id ita liceat: et ita quidem censens, ut a lege, quæ contradicere ausa fuit, in audaciæ poenam perpetuum in futurum exigatur silentium.

CONSTIT. III.

UT QUI SACERDOTES CREANDI SUNT SECUNDUM ECCLESIE RITUS, EA LEGE CREENTUR, UT OMNEM DEINCEPS VITAM COELIBEM AGANT, AUT SI MATRIMONIUM CONTRAHERE VELINT, PRIUS ID FACIANT, AC DEINDE AD CREATIONEM PROCEDANT.

CONSTIT. II. — 1. L. 45, § 1. C. de episcopis, N. 6, c. 1, § 4; N. 125, c. 1, pr.; N. 127, c. 1, § 1. — 2. Abrog. d. § 1, d. N. 6, c. 1, § 4; N. 125, c. 1, pr.; N. 127, c. 1.

Aliiter:

QUOD ANTE INEUNDUM SACERDOTIUM MATRIMONIUM CONTRAHERE DEBEAT.

Idem Imper. Stephano sanctiss. Constantinop. archiepiscopo, et patriarchæ universali.

Cum decenter inde ab initio de iis qui faciendis Deo sacris digni essent, ecclesiasticus ordo constituerit, non recte (meo quidem iudicio) qui presentis temporis consuetudinem sequuntur, interdum ecclesiasticam traditionem contemnunt. Nam ubi illa mandat, ut qui creandi sacerdotes sunt, aut per omnem vitam, si promissum non falsum fore fidant: coelibatum foveant: aut si illum servare impossibile ipsis videatur, legitimum matrimonium ineant, ac deinde divinum ministerium suscipiant, consuetudo quæ in presenti obtinet, iis quibus matrimonio conjungi in animo est, concedit ut antequam uxorem duxerint, sacerdotes fieri possint, et deinde biennium ad perficiendam voluntatem jungi matrimonio volenti præstituit. Id igitur quia indecorum esse videmus, jubemus ut ad vetus ecclesiæ et antiquitus traditum præscriptum dehinc creationes procedant. Neque enim dignum est, ut qui spirituali ascensu supra corporis abjectionem et sordes evecti sunt, hi rursus ad carnis sordes delabantur: sed e diverso, ut divinum ministerium ex corporis sordibus tanquam in altum aliquem gradum conscendant, convenientius fuerit.

CONSTIT. IV.

UT NON MODO UNIVERSALIS ECCLESIE SACERDOTES, VERUM ETIAM QUI AD QUAMCUMQUE SACRAM ÆDEM PERTINENT, SI IN HOC VOCENTUR, LICITE SACRA MYSTERIA EXPONERE DIVINUMQUE CULTUM CELEBRARE DOMI PRIVATE POSSINT.

Idem Imperator Stephano sanctiss. Constantinop. archiepiscopo, et patriarchæ universali.

Placuit veteribus, ut quæ sacrificia et communiones in privatis ædibus fiunt, ab illis sacerdotibus, qui ad generales ecclesias pertinent, solis celebrentur: ab aliis vero qui alicui alii sacræ ædi addicti deserviunt, privatoque vitæ in statu sunt, ut nullum neque officium neque sacrificium perficiatur. Atque hoc quidem ut statuerent, religionis conservandæ causa in mentem illis venisse videtur, quo videlicet (ut conjicere est) dum nonnulli sacerdotii prætextu leihale defectiois malam tegunt, usu non veniat, ut qui profanati sacrificii participes fuerint, longe magis contaminentur quam expientur. Qui profecto eorum qui istiusmodi religioni cautionem excogitarunt, propositis finis hoc ipso nomine quod sacrosanctæ fidei stabilimentum adinvenerint, simul laudabilis, simul commendatione dignus est. Verumtamen quatenus se firmitatem alluros existimarent, eatenus illam ex lege promanasse atque se extendisse non videas. E diverso vero subinde illam ipsam legem religiosi et divini ministerii operam navantibus etiam adversari conspiciunt. Ut autem pollutus sacerdos, qui notus non est, pollutæ suæ iniquationis aliquem participem faciat, verisimile fortasse est aliquando id evenire: verum non ita ut semper et omnino tale quiddam contingat. Quis enim animo tam facili est, tanque omnia promiscua habet, ut quem non norit sacerdotem, neque cujus religionis, neque quibus moribus sit, hunc ad sacrificandum advocet? Rursum vero qui defectionem moluntur, remque sacram profanantem faciunt, ne illi cum alienis ab impietate conventus agere non velint. Ut unde stabiliri lex videtur, non inde quemadmodum existimatum sit, stabiliantur. Tum et religiosi in multis utilitatibus consequendis eandem impedimento esse comperitur. Siquidem cum divina gratia in omnibus vero omnium non modo potentiorum, verumetiam tenuiorum domibus sacraria Deo erecta sint, et vero sumptus reliquaque ad rem familiarem necessaria sacerdotibus ab omnibus similiter suppeditari non possint: evenit propter legem, ut (quemadmodum dixi) qui tenuiores sunt quam ut privatim sacerdotes suscipere possint, persæpe divinorum mysteriorum expertes maneat, et sacra delubra, quæ in illis sacrificia fieri debeant, his defraudentur. Quin verisimile etiam est, nonnunquam defunctorum memoria instante ob defectum sacerdotis presentem memoriæ diem nullo facto sacrificio elabi, ut inde et qui hic vivunt, et quos altera vita tenet, utriusque non exiguum damnum obveniat. Statuimus igitur, ut non solum generalis ecclesiæ sacerdotes, sed etiam qui ad quamcumque

CONSTIT. III. — 1. N. 79, infr.
CONSTIT. IV. — 1. Adde N. 15, infr.

aliam sacerdotum domum pertinent, quibuscumque cujusque domus dominis accessis accessum ad sacra oratoria, et sacrarum rerum functionem dare voluerit, in quibuslibet ædibus sacrificandi², Deique arcana enarrandi facultatem habeant³.

CONSTIT. V.

NE, QUIBUS, POSTQUAM MONASTICÆ VITÆ INSTITUTUM SUBIERINT, FACULTATES SUPPETUNT, IN UNIVERSUM HI DE ILLIS TESTARI PROHIBENTUR: SED UT SI, QUO TEMPORE MONASTERIUM ADIERUNT, IN ID QUIPIAM CONTULERINT, IN ILLORUM POTESTATE SIT, UT QUEM-ADMODUM VELINT, DE IIS QUÆ SIBI POSTMODUM PARARUNT, IN PLENUM ASSEM ETIAM TESTAMENTUM CONDANT, SI VERO NIHIL AB INITIO INTULERINT, TUM UT DE BESSE STATUENDI FACULTATEM HABEANT, MONASTERIUM AUTEM ALTERAM PARTEM SIVE TRIENTEM ACCIPIAT.

Aliiter:

UT MONACHUS DE ACQUISITIS TESTARI POSSIT.

Idem Imperator Stephano sanctiss. Constantinop. archiepiscopo, et patriarchæ universali.

Quoniam de monachorum bonis quæ post susceptam vitam monasticam coacervassent, persæpe nobis una cum Dei amatissimis sub te primariis sacerdotibus dubitare te (o divinum, et, ut mundo præluceas, in magno ecclesiæ firmamento a principe lumine collocatum lumen) dixisti, an constitutione facta monachos istiusmodi honorum dominos designari oporteret, an vero ipsos ab illorum dominio arceri conveniret: nimirum quod tanquam nubes, quæ istinc ambiguitas existit, rationis radios, quo minus perspicue ea res dijudicari possit, subeat et offuscet: quoniam (inquam) de hoc dubitantes variis nos postulationibus ad hujus rei considerationem una vobiscum suscipiendam hortati estis: nos, ut in aliis, ita et hic sacerdotalem tuam dignitatem venerantes, ad satisfactionem petitionis tuæ accingimur. Ac illa quidem primum a nobis dicantur, quæ a veteribus de illis qui se jam in monasticam rempublicam adscribi volunt, constituta sunt: illis nempe de rebus suis prius testandum esse, ac deinde ad concupitum vitæ institutum procedendum, nec dispositionem rerum suarum vitæ mutatione anticipandam. Nam si hoc ita evenisse constet, non amplius ipsis jam tonsis, ut de rebus suis quicquam statuunt permittendum esse: omnemque substantiam, in qua ecclesiæ tonsi sunt, illi cessuram. Quod sane de iis qui vitam monasticam jam subierunt, decretum (extra quam si liberi qui hereditatem petant, supersint) et optimum, et ita ut nemo possit melius, constitutum est: tum nec addi nec adimi illi quicquam queat. Etenim qui ante mutatam vitæ rationem, quum bonorum dispositionem in arbitrio suo positam haberet, de iis statuere noluerit: merito postmodum id facere prohibetur, ut qui se ipse in has angustias conjecerit. Propterea enim quod quum licitum ipsi esset prædisponere res suas testamento noluerit, ejus postea faciendi facultatem, tanquam ab ipso damnatam, sibi adimi, id vero jure longe optimo susinet. Cætero quin etiam, quomodo non absurdum fuerit, si qui se ab hujus vitæ curis sejunxerit, illarum adhuc onus sufferat, indeque promanante molestia prematur? Liberos igitur qui in monachorum numerum adscriptus est (quemadmodum dixi) quando non habet, non profecto hoc decretum decreto alteri cedat. At si liberi supersint (non enim tunc illos propter parentis silentium damno affici fas esset) non omnino testamenti ordinationem monachicæ habitus impediatur: sed manifestum est quod de liberorum portionibus testari poterit, quæ illis æquabili legitimaque divisione attribuentur. Quæ vero pars ad ipsum respicit, in ea testamenti factio deliciat: quippe quæ integra ad monasterium pertineat. Cæterum si mors etiam (ut multi sunt rerum humanarum casus) subito superveniens rerum distributionem intercipiat, neque tunc quidem quæ liberis succurrat dispositio omnino conticebit: sed secundum dictum modum, quæ ad illos pertinent legitimo ipsis jure separabuntur: residuum autem involabit monasterium. Atque hæc quidem de hisce facultatibus, quas ante susceptam vitam monasticam habuerit quisquam. Verum de quo paterna vestra beatitudo prodire decretum pe-

2. Fac. N. 151, c. 8. — 3. Abrogatur N. 53, d. N. 151, c. 8.
CONSTIT. V. — 1. N. 5, c. 5; N. 76, N. 125, c. 38. — 2. d. N. 76, in fin.; d. N. 125, c. 38. — 3. Adde L. 7, § 1, in Sn. D. qui satisfacit; L. 2, § 8, D. si quis cautionib. — 4. Abrog. N. 5.

tit (de iis nimirum rebus quæ post monasticæ vitæ susceptionem accesserunt) de eo hoc statuimus, ut inde ab eo tempore ex quo monasticæ vitæ rationem susceperit, consideratione procedente, quæ postmodum ab ipso comparata sunt, discernantur. Non enim quod qui a prosana vita ad monasticam transit, nisi prius testetur: testandi postmodum facultate privatur: ideo et de iis quæ postmodum acquisierit, quoquam statuere in universum prohibeatur. Illic namque jure testamenti factione privatur: quia quum ipsi in profano statu res adhuc tractant, aliquid constituere integrum esset, eo ipso quod id non fecerit, se ipse in has angustias circumcluserit, hic vero nihil simile est ut quisquam aut a seipso, aut ab alio prohibeatur. Quod si quis dicat, hoc solo nomine quod monachus sit, monasterium omnia esse percepturum: laud scio, si istiusmodi, quæ monachos deceant, statuat. Primum enim an qui homines opum contemptum professi sunt, hos ita illas amplecti, ac quancunque ratione retinere convenit? Deinde sint alicui cognati pauperes, alioquin non, qui consolatrice manu indigeant: quomodo non ab omni humanitate alienum, nullo illos ex cognati rebus sublevamine dignari, tanquam non modo peregrinos, sed et cognatos amicosque propellere, atque omnia ad se trahere monachis decorum sit? quemadmodum helleones voracesque homines nullam omnino partem aliis qui una accumbant relinquere velle videmus. Neque enim servus servitutis vinculis liberatur, neque egenus commiseratione potitur, non alius quisquam necessitatibus pressus consolationis fructum invenit, quum omnes monachi facultates monasterio dantur. Ac propter hoc sane statuimus, ut si quis, quo tempore monasticam vitam suscepit, ecclesiæ quidpiam consecravit, illi circa res postmodum comparatas liberum ratumque iudicium sit, quomodocunque de illis statuere velit: sin nihil omnino ab initio in monasterium allatum sit: tum ut bifariam substantia dividatur, ita ut una pars in bessem, altera vero in trientem circumscribatur, ac monachus quomodocunque ipsi visum fuerit de besse testamento statuatur: triens autem applicetur monasterio. Atque hæc quidem, de quibus requisitis nostra decrevit potentia. Oportebit autem tuam beatitudinem, quæ decreta sunt, omnibus sub ipsa Dei amatiss. metropolitanis facere manifesta, et hos similiter sub se constitutis episcopis, illosque quarum curam sortiti sunt ecclesiis ista indicare: quo videlicet et in presens et in futurum hæc ab omnibus tum cognoscantur, tum hunc ad modum fiant.

CONSTIT. VI.

UT UTRUMQUE TEMPUS TUM QUOD SANCTA SEXTA CONSTITUIT SYNODUS, TUM QUOD DECERNIT DIVUS BASILIUS, IN IIS QUI MONACHI FIERI STATUUNT, OBSERVETUR: ET BONORUM EJUS QUI A SYNODO PRÆSTITUTO TEMPORE MONACHUS FIT, DISPOSITIO SECUNDUM EDITAM A NOBIS FORMAM PROCEDAT.

Aliiter:

UT DECENNIS PUER IN MONACHORUM NUMERUM ASSUMATUR.

Idem Imp. Stephano sanctiss. Constantinop. archiepiscopo, et patriarchæ universali.

Quo tempore eos qui monasticam vitam subire desiderant, re concupita potiri oporteat, id quia non unum atque idem, sed aliud atque aliud a divinis nostris patribus præstitum sit, ut ad hunc etiam tractatum dijudicandum, et quæ subesse videtur contrarietatem conciliandam me componerem, effectum est. Itaque quæ magnus ille ac admirandus decernit Basilius (ut videlicet qui monachicam habitum ambiunt, decimo sexto primum aut decimo septimo ætatis anno digni illo habeantur) quæque sancta sexta mandat synodus, anno decimo, qui istiusmodi vitam caperent, suscipiendos esse monens: hæc cum sanctiss. patriarcha Deique amatissimis metropolitanis diligenter expendentes, neutram sacrarum legum diximus esse contemnendam: sed contra ad utrumcunque tempus religioso habitu qui illum sumere cupiunt dignos habere jubemus. De bonorum autem dispositione peculiarem sententiam pronuntiavimus, ut nempe qui sexto decimo aut decimo septimo tonderi voluerit, de rebus suis quomodo velit, statuere possit. Existimo enim propterea etiam magnam illum Basilium hoc tempus hujusmodi actioni tribuisse, quod ad id legitimum ætatis requisitum ad statuendum de rebus suis impedimento non sit. Qui

c. 5; N. 125, c. 38.
CONSTIT. VI. — 1. Fac. L. 53, in pr. vers. præterquam, C. de episcopis. — 2. Adde N. 5, supr.